

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Emilia Holmberg

Är min sexuella läggning trovärdig?

En studie gällande den praktiska tillämpningen av trovärdighetsbedömningen
vid åberopande av sexuell läggning som skyddsskäl

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Torvald Larsson

Termin: VT2021

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Metod, material och perspektiv	6
1.5 Forskningsläge	9
1.6 Disposition	10
2 ASYLRÄTTENS GRUNDDRAG	11
2.1 Internationell rätt	11
2.2 Svensk rätt	12
3 BEVISNING I ASYLMÅL	14
3.1 Bevisbörda och utredningsbörda	14
3.2 Beviskrav	15
3.3 Principen om tvivelsmålets fördel	15
4 TROVÄRDIGHETSBEDÖMNINGEN	17
4.1 Trovärdighet och tillförlitlighet	17
4.2 Allmänt om bedömningen	17
4.3 Svårigheter med bedömningen	18
4.4 Vägledande metod och kriterier för bedömningen	20
5 RÄTTSFALLSANALYS	23
5.1 Inledning	23
5.2 Icke-trovärdiga aspekter	23

5.3	Faktorer som talar för trovärdighet	24
6	ANALYS OCH SLUTSATS	27
6.1	Diskussion om den gällande rätten	27
6.2	Diskussion om de analyserade rättsfallen	28
6.3	Slutsats	29
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	31
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	35

Summary

Migration has been a current issue for a long time and thousands of people migrate every day. Some of them are forced to flee their home countries as they risk persecution due to their sexual orientation. A person is considered to be a refugee according to the Aliens Act if they feel a well-founded fear of persecution in the country where they are a citizen due to their sexual orientation. Asylum seekers have the burden of proof for their sexual orientation and must make it probable that they have a certain sexual orientation. In the majority of cases, the asylum seeker's oral statement is the only available evidence; this means that the credibility assessment, the evaluation of the applicant's oral statement, is central. The credibility assessment has been criticized for expressing subjective perceptions, such as prejudices and stereotypes.

The purpose of this essay is to examine how the credibility assessment regarding sexual orientation is made in the courts from a gender legal science perspective. In fulfilling the purpose, a legal dogmatic and legal analytical method have been used. The use of a legal dogmatic method means to account for the applicable law, while the legal analytical method aims to analyze the law. Gender legal science is a critical perspective whose purpose is to clarify how the interpretation of law is made. In gender law and queer theory, heteronormativity is a concept of interest. Heteronormativity means that heterosexuality is seen as the norm while other sexual orientations are seen as deviant.

15 cases from the Migration Court have been analyzed where the aspects that the court found most credible are highlighted. The aspects that the court particularly emphasizes in the credibility assessment are coherent and self-perceived stories, richness of detail, support in other cited evidence and of generally known facts, reasonable and acceptable explanations for new and contradictory information and the insight into one's sexual orientation.

Sammanfattning

Migration har under en lång period varit ett aktuellt ämne och tusentals människor migrerar varje dag. En del av dessa tvingas fly från sina hemländer då de riskerar förföljelse på grund av sin sexuella läggning. En person anses enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen vara flykting om hen på grund av sin sexuella läggning känner välgrundad fruktan för förföljelse i landet där hen är medborgare. Asylsökande har bevisbördan för sin sexuella läggning och ska göra det sannolikt att hen har en viss sexuell läggning. I majoriteten av fall utgör den asylsökandes muntliga utsaga den enda tillgängliga bevisning vilket föranleder att trovärdighetsbedömningen, värderingen av sökandes muntliga utsaga, är central. Trovärdighetsbedömningen har kritiserats för att ge uttryck för subjektiva uppfattningar, exempelvis fördomar och stereotyper.

Syftet med denna uppsats är att ur ett genusrättsvetenskapligt perspektiv redogöra för hur trovärdighetsbedömningen gällande sexuell läggning görs i praktiken. Vid uppfyllandet av syftet har det använts en rättsdogmatisk och rättsanalytisk metod. Användande av en rättsdogmatisk metod innebär att redogöra för den gällande rätten medan rättsanalytisk metoden syftar till att analysera rätten. Genusrättsvetenskapen är ett kritiskt perspektiv vars syfte är att förtydliga hur tolkningen av rätten görs. Inom genusrättsvetenskapen och queerteorin är heteronormativitet av intresse. Heteronormativitet innebär att heterosexualitet ses som normen och andra sexuella läggningar ses som avvikande.

I en rättsfallsanalys har 15 fall från migrationsdomstolen analyserats där de aspekter som domstolen funnit mest trovärdiga lyfts fram. De aspekter som domstolen särskilt lyfter fram vid trovärdighetsbedömningen är sammanhängande och självupplevda berättelser, detaljriktighet, stöd i annan åberopad bevisning och av allmänt kända fakta, rimliga och godtagbara förklaringar till nya respektive motstridiga uppgifter samt insikten om den sexuella läggningen.

Förkortningar

EU	Europeiska unionen
Flyktingkonventionen	1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning (the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees)
FN	Förenta nationerna
MIG	Migrationsöverdomstolens avgöranden
New York-protokollet	Protocol relating to the Status of Refugees, 31 January 1967
Prop.	Regeringens proposition
Skyddsgrundsdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet
UNHCR	Förenta nationernas flyktingkommissarie (United Nations High Commissioner for Refugees)
UNHCR:s handbok	Handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning enligt 1951 års konvention och 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställning
UtlL	Utlänningslag (2005:716)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

En mängd olika anledningar föranleder att tusentals människor varje dag beslutar att flytta från landet de är bosatta i. Detta har resulterat i att migration under en väldigt lång period varit ett aktuellt ämne.¹ Beslutet att flytta påverkas av att majoriteten av alla stater inte tillåter fri migration.² Den reglerade invandringen infördes i Sverige i slutet av 1960-talet och medförde att de som ville vistats i Sverige var tvungna att uppfylla vissa krav för att få möjligheten till att erhålla uppehållstillstånd. Sedan dess har bestämmelserna gällande den reglerade invandringen ändrats som en konsekvens av förändringar i samhället och världen.³ En av anledningarna till att människor migrerar är att de tvingas fly sina hemländer då deras sexuella läggning inte accepteras där.⁴ The International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA) framförde i sin rapport från år 2020 att det idag är 69 FN-medlemsstater som har kriminaliseringar gällande samkönade handlingar. Av dessa stater är det fastställt att sex av dem har dödsstraff för samkönade sexuella handlingar.⁵

Enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716), UtlL, är en flykting en person som på grund av sin sexuella läggning känner välgrundad fruktan för förföljelse i landet där hen är medborgare i. Som flykting har man rätt till uppehållstillstånd.⁶ Det är asylsökande som har bevisbördan för sin sexuella läggning samt övriga rekvisit och i majoriteten av fallen utgör asylsökandes berättelse den enda tillgängliga bevisningen.⁷ En följd av detta är att stor vikt

¹ Migrationsverket, *Migration till Sverige*.

² Thorburn Stern (2020), s. 22.

³ Migrationsverket, *Historik*.

⁴ UNHCR, *Guidelines no. 9*, p. 1.

⁵ Ramón Mendos (2020), s. 25.

⁶ 5 kap. 1 § UtlL.

⁷ UNHCR:s handbok, p. 196; UNHCR, *Guidelines no. 9*, p. 64.

läggs vid om sökandens berättelse framstår som sannolik och trovärdig vilket gör att trovärdighetsbedömningen är central i asylmål.⁸

Trots sin stora påverkan på utgången i målet har trovärdighetsbedömningen fått utstå stark kritik. Kritiken avser en risk för en icke rättssäker tillämpning då tydliga riktlinjer saknas och subjektiva uppfattningar, däribland fördomar, riskerar att få ett stort genomslag.⁹ Jansen och Spijkerboer har visat att det förekommer stereotyper gällande hur homo- och bisexuella förväntas vara och känna kring sin sexuella läggning, där heterosexualitet är normen kring vilken stereotyperna formats. Exempelvis förväntas homosexuella män vara feminina och homosexuella kvinnor vara maskulina. Vidare förutsätts homo- och bisexuella personer ha genomgått en process med att komma ut där de antas haft skuld känslor samt djupt rotade känslor kring sin sexuella läggning.¹⁰ Detta gör det intressant att utifrån ett genusrättsvetenskapligt perspektiv undersöka i vilken mån det finns något inslag av subjektivitet i ett urval av rättsfall från migrationsdomstolarna.

1.2 Syfte och frågeställningar

Mot bakgrund av det ovan sagda är syftet med uppsatsen att ur ett genusrättsvetenskapligt perspektiv undersöka hur trovärdighetsbedömningen gällande förföljelsegrunden sexuell läggning görs i praktiken.

För att uppfylla uppsatsens syfte besvaras följande frågeställningar:

- ❖ *Hur görs trovärdighetsbedömningen gällande den asylsökandes sexuella läggning i rättspraxis från migrationsdomstolarna?*
- ❖ *Kan trovärdighetsbedömningen ses som ett uttryck för heteronormativa föreställningar?*
- ❖ *Vilka faktorer, om sådana finns, tillmäts högst trovärdighet i rättspraxis?*

⁸ Thorburn Stern & Wikström (2016), s. 11 f.

⁹ Ibid, s. 163.

¹⁰ Jansen & Spijkerboer (2011), s. 63 f.

1.3 Avgränsningar

Med beaktande av uppsatsens begränsade omfång är uppsatsen avgränsad till att huvudsakligen behandla svensk rätt. Då det finns en internationell påverkan på den svenska asylrätten kommer ett internationellt perspektiv beröras övergripande.¹¹ Vad gäller de olika grunder för att bli beviljad uppehållstillstånd kommer endast flyktingbestämmelsen i 4 kap. 1 § UtL behandlas. Övriga grunder som kan resultera i ett uppehållstillstånd faller utanför detta arbete. Vidare avgränsas arbetet till att endast beröra förföljelsegrunden sexuell läggning i flyktingbestämmelsen; resterande förföljelsegrunder i 4 kap. 1 § UtL kommer inte redogöras för. Asylprövningen innefattar ett flertal steg varav det första steget syftar till att fastställa om sökanden gjort sin tillhörighet till en viss förföljelsegrund, i detta fall sin sexuella läggning, sannolik.¹² Denna trovärdighetsbedömning är fokus för detta arbete varför nästkommande steg av asylprövningen inte är av relevans och därmed lämnats utanför detta arbete.

1.4 Metod, material och perspektiv

För att uppfylla syftet med uppsatsen har det använts dels en rättsdogmatisk, dels en rättsanalytisk metod. Den rättsdogmatiska metoden innebär ett utredande av den gällande rätten genom att svaren söks i de allmänt accepterade rättskällorna som utgörs av lagstiftning, förarbeten, prejudikat och rättsdogmatisk litteratur.¹³ Materialet som använts vid tillämpningen av den rättsdogmatiska metoden har utgjorts av lagstiftning, förarbeten, rättsfall från Migrationsöverdomstolen samt UNHCR:s riktlinjer¹⁴. Även UNHCR:s handbok¹⁵ har använts, då Migrationsöverdomstolen har fastslagit att den ska

¹¹ Thorburn Stern (2020), s. 39.

¹² RS/015/2021, s. 4.

¹³ Kleinman (2018), s. 21; Sandgren (2018), s. 45 och 49.

¹⁴ Guidelines on International Protection No. 1: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees; Guidelines on International Protection No. 9: Claims to Refugee Status based on Sexual Orientation and/or Gender Identity within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees.

¹⁵ Handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning enligt 1951 års konvention och 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställning.

betraktas som en viktig rättskälla inom det svenska rättssystemet.¹⁶ För att kunna redogöra för den internationella rätten har även litteratur från Henriksen och Thorburn Stern använts. Gällande beskrivning av den svenska bevisrätten har litteratur från Andersson och Diesen kompletterat de prejudiciella avgörandena och UNHCR:s handbok.

Den rättsdogmatiska metoden har blivit kritiserad, däribland att metoden endast beskriver den gällande rätten och inte hur den gällande rätten tillämpas i praktiken.¹⁷ Sandgren menar att det inte finns utrymme för detta inom rättsdogmatiken.¹⁸ En rättsanalytisk metod har därför även använts för att uppfylla syftet med uppsatsen. Den rättsanalytiska metoden syftar till att analysera rätten och metoden är inte endast bunden till de allmänt accepterade rättskällorna utan allt material kan användas.¹⁹ Vid uppsatsens analyserande del har forskning från Andersson, Jansen och Spijkerboer samt Thorburn Stern och Wikström haft stor betydelse. Även UNHCR:s rapport *Beyond Proof: Credibility Assessment in EU Asylum Systems* och UNHCR:s handbok samt riktlinjer har använts för att analysera trovärdighetsbedömningen. En analys av hur den gällande rätten tillämpas i praktiken har även gjorts genom en rättsfallsanalys.

Vid rättsfallsanalysen har 15 rättsfall från migrationsdomstolarna analyserats. Rättsfallen är fördelade över landets fyra migrationsdomstolar²⁰ för att få en representativ bild hur bedömningen görs i praktiken över hela landet istället för att fokusera på den praktiska tillämpningen i en viss region. Hur trovärdighetsbedömningen görs på de olika domstolarna kommer inte presenteras eller jämföras då detta inte är syftet med uppsatsen. Rättsfallen har valts från migrationsdomstolarna då Migrationsöverdomstolen främst fungerar som en prejudikatinstans.²¹ Migrationsdomstolens praxis har högre

¹⁶ MIG 2006:1.

¹⁷ Kleineman (2018), s. 24.

¹⁸ Sandgren (2008), s. 655 f.; jfr. för en annorlunda uppfattning Kleineman (2018), s. 33 ff.

¹⁹ Sandgren (2018), s. 50.

²⁰ Förvaltningsrätterna i Göteborg, Luleå, Malmö och Stockholm.

²¹ Jfr. 16 kap. 11–12 §§ UtL.

status än beslut från Migrationsverket varför det är mer intressant att undersöka den praktiska tillämpningen hos domstolen.²² Urvalet av rättspraxis gjordes genom en användning av databasen JUNO och där använda sökorden *trovärdighet*, *homosexuell* respektive *trovärdighet*, *bisexuell*. Dessa sökord valdes då uppsatsen syftar att redogöra för hur trovärdighetsbedömningen gällande sexuell läggning görs i praktiken. Därefter gjordes en avgränsning till att endast avse praxis från migrationsdomstolen. Vissa av rättsfallen valdes bort då de inte berör uppsatsens syfte utan sökorden fanns med i annan kontext. De 15 senaste rättsfallen vari domstolen diskuterar trovärdigheten gällande den sökandes sexuella läggning valdes slutligen ut för en analys.

Analysen har utgått från ett genusrättsvetenskapligt perspektiv. Genusrättsvetenskapen är ett kritiskt perspektiv som syftar till att förtydliga hur tolkningen av rätten görs.²³ Genus är ett analytisk begrepp för den sociala konstruktionen av kön i rätten då begreppet kön inte ansetts fånga upp kön som något socialt och föränderligt.²⁴ Forskare har framfört att genus är något som människan genom kroppsliga och språkliga yttringar skapar; när yttringarna upprepas skapas en presumtion att särskilda egenskaper tillhör ett visst kön.²⁵ Normer kring genus och sexualitet, framförallt heteronormativitet, är av intresse inom queerteorin. Heteronormativitet syftar till att undersöka hur heterosexualitet skapas, fungerar och upprätthålls då heterosexualitet framställs som normen, det åtråvärda och hur man ska vilja leva sitt liv medan allt annat ses som avvikande.²⁶ Upprätthållandet av heteronormativitet kan exempelvis ta sig uttryck genom hierarkisering, okunnighet, förlöjligande eller genom att göra icke-heterosexuella till en stereotyp. Stereotyper hänförs i de flesta fall egenskaper som av majoriteten ses som negativa. Att göra en person till en stereotyp genom att förenkla och överdriva vissa egenskaper och därefter applicera dessa på alla avvikande

²² Jfr. 14 kap. 3 § UtIL.

²³ Svensson (2018), s. 297.

²⁴ Gunnarsson m.fl. (2018), s. 37 f.

²⁵ Ibid, s. 54 ff.

²⁶ Ambjörnsson (2016), s. 47.

förminskar personen till någon som inte anses kunna förändras eller göra något som hen inte tillskrivits.²⁷

1.5 Forskningsläge

Det rådande forskningsläget gällande hur trovärdighetsbedömningen görs vid förföljelsegrunden sexuell läggning är begränsat men under de senare åren har ett ökat intresse visats.²⁸ Vad gäller svensk forskning är två verk framträdande. Thorburn Stern och Wikström har i sitt verk *Migrationsrätt: Skyddsbehov och trovärdighet – bedömning i asylärenden* (2016)²⁹ ur ett sociologiskt och juridiskt perspektiv kritiserat trovärdighetsbedömningen. Förföljelsegrunden sexuell läggning är ett av de skyddsskäl som forskning i verket specifikt berör. Även Andersson m.fl. har i *Bevis & Prövning av migrationsärenden* (2018)³⁰ med syfte att öka rättssäkerheten redogjort för svårigheter med trovärdighetsbedömningen.

Internationell forskning är mer omfattande än den svenska men området är även på ett internationellt plan relativt outforskat. I UNHCR:s rapport *Beyond Proof Credibility Assessment in EU Asylum Systems* (2013) har riktlinjer lämnats för hur trovärdighetsbedömningen kan förbättras. Detta gjordes efter en undersökning av bedömningen inom EU. Jansen och Spijkerboer har i *Fleeing homophobia: [på flykt från homofobi : asylansökningar anknutna till sexuell läggning och könsidentitet i Europa]* (2011)³¹ presenterat en komparativ studie gällande europeiska länders bedömningar vid könsidentitet och åberopande av sexuell läggning som skyddsskäl.

Det som skiljer denna uppsats från tidigare forskning är att uppsatsen utöver att redogöra för gällande rätt även analyserar rättspraxis från migrationsdomstolarna. Genom att studera rättspraxis framkommer hur

²⁷ Ambjörnsson (2016), s. 63 f.

²⁸ Thorburn Stern & Wikström (2016), s. 162.

²⁹ Första upplagan, Liber, Stockholm.

³⁰ Tredje upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm.

³¹ COC Nederland, Amsterdam.

rättsreglerna tillämpas i praktiken, och uppsatsen går således bortom det rent teoretiska.

1.6 Disposition

I uppsatsens andra kapitel redogörs för grunddragen i asylrätten med avstamp i rätten till asyl och de internationella regleringarna. Därefter beskrivs vem som är flykting enligt svensk rätt. Bevisrättsliga frågor beskrivs i det tredje kapitlet för att sedan övergå till trovärdighetsbedömningen i det fjärde kapitlet av uppsatsen. I det fjärde kapitlet presenteras en redogörelse för hur trovärdighetsbedömningen ser ut, en problematisering kring denna samt en metod och kriterier att beakta. Rättsfallsanalysen presenteras i kapitel fem. I detta kapitel avser framställningen särskilt framträdande aspekter som migrationsdomstolen i sin praxis beaktat vid just trovärdighetsbedömning när sexuell läggning åberopas som skyddsskäl. I det avslutande sjätte kapitlet presenteras en analys och slutsats där frågeställningarna besvaras.

2 Asylrättens grunddrag

2.1 Internationell rätt

Rätten till asyl enligt internationell rätt är stadgad i artikel 14.1 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna³². Artikelns föreskriver att ”Var och en har rätt att i andra länder söka och åtnjuta asyl från förföljelse”³³. Rätten till asyl ska inte tolkas som en absolut rättighet utan omfattar en rätt att få en möjlighet till att söka asyl och därefter beviljas asyl om särskilda förutsättningar är uppfyllda.³⁴ Deklarationen är bindande för alla stater då den till stor del ger uttryck för internationell sedvanerätt.³⁵ Tillsammans med principen om non-refoulement utgör artikel 14.1 i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna grunderna för den internationella asylrätten.³⁶ Principen om non-refoulement återfinns i artikel 33 flyktingkonventionen³⁷ och utgör även internationell sedvanerätt.³⁸ Principen innebär att en person inte får återsändas till en stat där hans liv eller frihet riskerar att hotas.³⁹

Grundläggande regleringar i den internationella asylrätten konstitueras av flyktingkonventionen med dess tillhörande New York-protokoll⁴⁰ samt skyddsgrundsdirektivet⁴¹. New York-protokollet tog bort tidsbegränsningen som tidigare existerade i flyktingkonventionen.⁴² I artikel 1(A)2

³² Universal Declaration of Human Rights, UNGA resolution 217 A (III), antagen den 10 december 1948.

³³ Den engelska och officiella lydelsen är ”Everyone has the right to seek and to enjoy in other countries asylum from persecution”.

³⁴ Thorburn Stern (2020), s. 39 f.

³⁵ Hannum (1998), s. 145.

³⁶ Thorburn Stern (2020), s. 39.

³⁷ The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees.

³⁸ Thorburn Stern (2020), s. 41.

³⁹ Henriksen (2019), s. 184.

⁴⁰ Protocol relating to the Status of Refugees, 31 January 1967.

⁴¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet.

⁴² Artikel 1.2 New York-protokollet.

flyktingkonventionen och artikel 2d) i skyddsgrundsdirektivet definieras en flykting som en person som med anledning av ras, religion, nationalitet, politisk åskådning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp känner välgrundad fruktan för förföljelse och befinner sig utanför landet där hen är medborgare och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill begagna sig av medborgarlandets skydd. Definitionerna omfattar även statslösa personer som befinner sig utanför det land där de tidigare hade sin vistelseort.

2.2 Svensk rätt

Av Sveriges medlemskap i den Europeiska unionen och tillträde till både flyktingkonventionen och dess tillhörande protokoll följer att den internationella rätten har en direkt påverkan på hur den nationella rätten ska utformas.⁴³ Den svenska flyktingdefinitionen återfinns i 4 kap. 1 § 1 st. UtL och stadgar följande:

Med flykting avses i denna lag en utlänning som befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp, och inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands skydd.

Liksom definitionen i flyktingkonventionen och skyddsgrundsdirektivet omfattar den svenska definitionen även statslösa personer som befinner sig utanför landet där de tidigare hade sin vistelseort.⁴⁴

Till skillnad från den folkrättsliga och EU-rättsliga definitionen står sexuell läggning uttryckligen skrivet i den svenska flyktingdefinitionen. Med sexuell läggning avses hetero-, homo- och bisexuell läggning.⁴⁵ I den internationella rätten omfattas sexuell läggning av tillhörighet till viss samhällsgrupp.⁴⁶ Regeringen ansåg det nödvändigt att införa sexuell läggning som en

⁴³ Prop. 2005/06:6, s. 7 och 17.

⁴⁴ 4 kap. 1 § 3 st. UtL.

⁴⁵ Prop. 2005/06:6, s. 22.

⁴⁶ Art. 10.1 d) i skyddsgrundsdirektivet; UNHCR, *Guidelines no. 1*, p. 30.

självständig grund i den svenska flyktingdefinitionen för att ge ett starkare skydd för personer som riskerar förföljelse på grund av sin sexuella läggning och för att få en överensstämmelse med den internationella tolkningen.⁴⁷ Sammanfattningsvis kan det konstateras att en persons sexuella läggning kan resultera i att man betraktas som flykting enligt både svensk och internationell rätt.

⁴⁷ Prop. 2005/06:6, s. 21.

3 Bevisning i asylmål

3.1 Bevisbörda och utredningsbörda

En generell regel i förvaltningsmål är att den enskilde har bevisbördan gällande förmåner, exempelvis uppehållstillstånd, medan bevisbördan för betungande beslut faller på myndigheten. Myndigheten behöver således inte bevisa att grund för uppehållstillstånd saknas utan det faller på den asylsökande att bevisa att hen har en rätt till att stanna.⁴⁸ Konstaterandet av att bevisbördan tillfaller den asylsökande innebär dock inte att myndigheten inte har någon inblandning i bevisningen. Utredningsbördan faller som huvudregel på den part som åläggs bevisbördan, men i asylmål är bördan fördelad mellan den sökande och myndigheten och i vissa fall är myndigheten tvungen att utnyttja alla sina medel för att få fram erforderlig bevisning till stöd för den asylsökande.⁴⁹

Av 8 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) och 23 § förvaltningslagen (2017:900) följer minimikrav på omfattningen och kvaliteten av utredning som beslutsunderlag. När det gäller asylmål ställs höga krav på beslutsunderlaget eftersom skillnaden mellan ett positivt och negativt beslut kan utgöra skillnaden mellan liv och död för den asylsökande.⁵⁰ Utredningsbördan som tillfaller den asylsökande är på grund av de speciella omständigheterna vid en flyktingsituation mycket begränsad. I många fall uppfylls bördan genom att den sökande försöker svara på frågor som utredaren ställer.⁵¹ Faktumet att även utredningsbördan tillfaller myndigheten som svarar för det väsentliga underlaget för bevisprövningen och inte endast den asylsökande själv medför att det trots bevisvårigheter kan rättfärdigas att bevisbördan tillfaller den asylsökande.⁵²

⁴⁸ Diesen (2018), s. 222; MIG 2006:1.

⁴⁹ Diesen (2018), s. 223; UNHCR:s handbok, p. 196.

⁵⁰ Diesen (2018), s. 224 f.

⁵¹ Ibid, s. 228.

⁵² Ibid, s. 223.

3.2 Beviskrav

Beviskravet i förvaltningsmål är som huvudregel *sannolikt*. Det har varit omdiskuterat om samma beviskrav även ska gälla asylmål. För en beviskravssänkning talar svårigheterna med anskaffning av bevis som den asylsökande ställs inför. Istället för en sänkning av beviskravet har svårigheterna underlättats för den asylsökande genom en annorlunda fördelning av utredningsbördan.⁵³ Konsekvensen av denna fördelning är att en trovärdig och rimlig berättelse kan räcka för att den sökande ska uppfylla sina bevisbörda. Så är fallet om myndigheten inte kan presentera en utredning som minskar berättelsens tillförlitlighet. Det kan således konstateras att beviskravet även i asylmål som huvudregel är *sannolikt*. Även Migrationsöverdomstolen tillämpar uttryckligen beviskravet *sannolikt* i sin praxis.⁵⁴

3.3 Principen om tvivelsmålets fördel

Som framgått ovan är utredningsbördan fördelad mellan den asylsökande och Migrationsverket vilken kan behöva utnyttja alla sina medel för att få fram tillräckligt med bevisningen som stödjer den asylsökande. Det förekommer dock fall där det finns omständigheter och påståenden som inte kan bevisas trots att en grundlig utredning företagits. I sådana fall bör asylsökanden ges tvivelsmålets fördel förutsatt att hans berättelse framstår som trovärdig och det inte finns goda skäl för att anta motsatsen.⁵⁵ Även Migrationsöverdomstolen har framfört att det är den asylsökandes allmänna trovärdighet som föranleder om tvivelsmålets fördel ska tillämpas eller inte.⁵⁶ Andersson menar att det är osäkert när principen ska tillämpas då innebörden av allmän trovärdighet inte är fastställt.⁵⁷ Diesen menar att sökanden ska anses vara trovärdig om det föreligger brister i utredningen som inte beror på

⁵³ Se avsnitt 3.2.

⁵⁴ Diesen (2018), s. 245 f.; MIG 2006:1; MIG 2011:6.

⁵⁵ UNHCR:s handbok, p. 196.

⁵⁶ MIG 2007:12.

⁵⁷ Andersson (2018), s. 311.

sökanden själv och att övervägande skäl talar för att den sökande riskerar förföljelse om hen återsänds till hemlandet.⁵⁸

Syftet med principen är att underlätta för asylsökande att betraktas som flyktingar. Utan tvivelsmålets fördel skulle en majoritet av asylsökande nekas status som flykting då det i många fall saknas bevisning för att styrka omständigheterna i fallet.⁵⁹ Ett avslag på en asylansökan kan medföra att den sökandes liv utsätts för stor fara varför principen om tvivelsmålets fördel fyller en viktig funktion. Principen möjliggör därför att myndigheten kan acceptera en omständighet som trovärdig trots avsaknad av faktiska bevis.⁶⁰ Principen om tvivelsmålets fördel innebär dock inte att motstridiga uppgifter måste ses som sanna endast av den anledning att bevisning saknas.⁶¹ UNHCR har framställt att principen endast bör användas när all tillgänglig bevisning anskaffats och granskats samt när utredaren blivit övertygad om den allmänna trovärdigheten hos sökanden. Vidare föreskriver UNHCR att uppgifterna som den asylsökande lämnar inte får strida mot allmänt kända fakta samt måste vara sammanhängande och sannolika.⁶²

⁵⁸ Diesen (2018), s. 305.

⁵⁹ UNHCR:s handbok, p. 203.

⁶⁰ UNHCR, *Beyond Proof*, s. 49 f.

⁶¹ UNHCR:s handbok, p. 197.

⁶² *Ibid*, p. 204.

4 Trovärdighetsbedömningen

4.1 Trovärdighet och tillförlitlighet

I svensk rätt görs en åtskillnad mellan begreppen *trovärdighet* och *tillförlitlighet*. Trovärdigheten syftar till sökanden som person och är en subjektiv bedömning medan tillförlitligheten syftar till uppgifterna som sådana och kontrolleras genom att finna stöd i fakta.⁶³ I en internationell kontext omfattar begreppet trovärdighet båda de svenska definitionerna av trovärdighet och tillförlitlighet.⁶⁴ I sin praxis gör inte heller Migrationsöverdomstolen någon skillnad på begreppen utan tillämpar begreppet trovärdighet som en samling för trovärdighet respektive tillförlitlighet.⁶⁵ I framställningen kommer därför den internationella omfattningen av begreppet trovärdighet användas.

4.2 Allmänt om bedömningen

Det råder fri bevisvärdering i den svenska rättsordningen vilket innebär att beslutsfattaren ska vara fri i sin värdering av den framkomna bevisningen. Krav på hur bevisvärderingen ska gå till får inte ställas i rättskällorna.⁶⁶ Trovärdighetsbedömningen är en central del i asylmål då fastställandet av sökandes sexuella läggning främst är en fråga om trovärdighet.⁶⁷ För att kunna göra en rättvis och fullständig bedömning är det viktigt att beslutsfattaren får den sökandes tillit.⁶⁸ Det är viktigt att förstå att en sökande kan känna rädsla för myndigheter på grund av upplevelser i hemlandet som resulterar i att den sökande undanhåller information.⁶⁹ Beslutsfattaren ska därför genomföra varje bedömning på ett individualiserat sätt och bör försöka få en uppfattning gällande sökandens personliga känslor och upplevelser

⁶³ Diesen (2018), s. 265.

⁶⁴ Thorburn Stern & Wikström, s. 165.

⁶⁵ Andersson (2018), s. 312.

⁶⁶ Ibid, s. 309 f.

⁶⁷ UNHCR, *Guidelines no. 9*, p. 62.

⁶⁸ UNHCR:s handbok, p. 200.

⁶⁹ Ibid, p. 198.

kring stigma och skam.⁷⁰ Även om utgången av beslutet till viss del påverkas av beslutsfattarens personliga intryck av sökanden får beslutet inte grundas på om beslutsfattaren anser att sökanden förtjänar skydd eller inte. Det är av stor vikt att de olika rekvisiten tillämpas rättvist samt att lika fall behandlas lika och olika fall behandlas olika.⁷¹

4.3 Svårigheter med bedömningen

Att värdera sökandens utsaga kan medföra svårigheter för beslutsfattare⁷² vilka har framfört att de finner bedömningen av sökandens trovärdighet vara den svåraste delen av deras arbete.⁷³ Som nämndes inledningsvis har trovärdighetsbedömningen fått utstå kritik då den ökar risken för förekommande av beslutsfattares subjektiva uppfattningar.⁷⁴ Jansen och Spijkerboer presenterar i sin forskning att det förekommer inslag av stereotyper i bedömningarna då det finns en uppfattning gällande hur en homo- eller bisexuell person förväntas vara. Det finns dock inget gemensamt sätt för hur homo- och bisexuella personer uppfattar känslor eller agerar. Stereotyper kan påverka trovärdighetsbedömningen då en asylsökande som inte lever upp till beslutsfattarens förväntningar riskeras att ses som mindre trovärdig.⁷⁵ Homo- och bisexuella personer förväntas ta sin sexuella läggning på stort allvar och ha genomgått en process med att komma ut, där de blivit medvetna om sin sexuella läggning och först haft skuld känslor följt av starkt rotade känslor.⁷⁶

Det finns varken en given fråga eller något rätt svar som i sig avgör trovärdigheten.⁷⁷ Det är därför viktigt att bedömningen görs efter varje enskilt fall⁷⁸ och den asylsökande ska ges möjligheten att fritt berätta hur hen

⁷⁰ UNHCR, *Guidelines no. 9*, p. 62.

⁷¹ UNHCR:s handbok, p. 202; Andersson (2018), s. 309.

⁷² Andersson (2018), s. 309.

⁷³ UNHCR, *Beyond Proof*, s. 28.

⁷⁴ Thorburn Stern & Wikström (2016), s. 163.

⁷⁵ Jansen & Spijkerboer (2011), s. 49

⁷⁶ Ibid, s. 64 f.

⁷⁷ UNHCR, *Guidelines no. 9*, p. 63.

⁷⁸ UNHCR, *Beyond Proof*, s. 35.

uppfattar sin sexuella läggning. Beslutsfattaren ska undvika att leta efter ett rätt svar då det kan leda till felaktiga antaganden.⁷⁹ Utifrån sin forskning rekommenderar Jansen och Spijkerboer att beslutsfattare ska genomgå utbildning för att få en bättre förståelse för olika sexuella läggningar och därmed minska påverkan av stereotyper i sitt beslutsfattande. Detta är viktigt eftersom fastställande av en sökandes sexuella läggning ska grundas på den sökandes självidentifiering.⁸⁰

Att avgöra om sökanden talar sanning medför svårigheter. Bedömningen kan påverkas av flera faktorer, exempelvis vilket intryck sökanden ger. En god berättare löper därmed större chans att betraktas som trovärdig, men vad som betraktats som ett sanningsenligt berättande kan skilja sig åt inom olika kulturer. Detsamma gäller angående vad som anses vara tecken på att en berättare ljuger. Ett avstående från en asylsökande att titta beslutsfattaren i ögonen behöver inte betyda att sökanden ljuger utan kan vara ett inlärt beteende att inte se folk med högre auktoritet i ögonen. Tvivlande på sanningshalten i berättelsen kan även bero på avsaknad av detaljer och känslor. Det har i psykologiska experiment visats att en majoritet av människor inte kan avgöra sanning från lögn. Människan letar efter signaler som hen tror utmärker lögner och när sådana inte finns tror hen att berättaren talar sanning.⁸¹ Det är av denna anledning viktigt att fokus ligger på uppgifterna i berättelsen och inte på hur sökanden berättar.⁸²

Ytterligare en faktor som försvårar trovärdighetsbedömningen är att det kan ha förflutit lång tid mellan det att händelserna ägde rum eller känslorna uppstod och då förhöret äger rum. Vissa personer minns mer och bättre än andra varför vissa personer kan ha svårt att minnas allt. Beslutsfattare kan även ha orimliga förväntningar på vad en sökande borde minnas.⁸³ En främmande miljö och kulturella samt språkliga skillnader kan vidare ha en

⁷⁹ Jansen & Spijkerboer (2011), s. 65.

⁸⁰ Ibid, s. 11.

⁸¹ Andersson (2018), s. 312; Diesen (2018), s. 268.

⁸² Andersson (2018), s. 321 f.

⁸³ UNHCR, *Beyond Proof*, s. 57.

påverkan på bedömningen. Även traumatiska upplevelser som den asylsökande fått utså kan påverka hur sökanden berättar och vad hen berättar. I sin tur påverkar detta även hur bedömningen av sökandens trovärdighet görs.⁸⁴ Sammanfattningsvis förekommer det många svårigheter med trovärdighetsbedömningen vilket gör det viktigt att beslutsfattare är medvetna om dessa och en strävan efter en gemensam metod för att hantera dessa svårigheter är av stor vikt.⁸⁵

4.4 Vägledande metod och kriterier för bedömningen

Migrationsöverdomstolen har i MIG 2013:25 framtagit en metod för hur bedömningen gällande förföljelsegrunden sexuell läggning ska göras. Målet rörde en man från Nigeria som blivit dömd till fängelse och utvisning i svensk allmän domstol. Innan domen vunnit laga kraft ansökte han om asyl och angav sin sexuella läggning som skyddsskäl. Migrationsöverdomstolen konstaterade att bevisbördan ligger på den sökande som därmed ska göra sin sexuella läggning trovärdig. Mannen hade angivit viss skriftlig bevisning som domstolen fann anledning att ifrågasätta. Då den skriftliga bevisningen inte var tillräcklig för att uppfylla beviskravet övergick domstolen till att pröva mannens muntliga utsaga. Domstolen menade att mannen inte gjort sin sexuella läggning trovärdig då han inte kunnat svara på allmänna frågor kring sin sexuella läggning och vilken påverkan den haft på hans liv. Domstolen noterade även att den sexuella läggningen anses vara en grundläggande egenskap hos individer varför det förefaller underligt att mannen endast lämnat vaga uppgifter om denna. Mannen lämnade vidare motstridiga uppgifter på flertalet punkter och väntade med att söka asyl tills efter hovrätten hade fastställt hans utvisningsbeslut. Vid denna tidpunkt hade mannen vistats i Sverige i mer än sex månader. Mannens förklaring till varför han inte ansökte om asyl direkt var att han inväntade att homosexuella handlingar skulle bli kriminaliserade i hemlandet. Då mannen uppgivit att han

⁸⁴ UNHCR, *Beyond Proof*, s. 30 och 33.

⁸⁵ Andersson (2018), s. 309; Thorburn Stern & Wikström (2016), s. 15 f.

aktivt stött homosexuellas rättigheter i Nigeria borde mannen varit medveten om att homosexuella handlingar var kriminaliserade. Omständigheterna i fallet gör att domstolen ifrågasatte mannens allmänna trovärdighet. Migrationsöverdomstolen tog inte ställning till ifall homosexuella i Nigeria riskerar förföljelse då domstolen ansåg att sökanden inte gjort sin sexuella läggning sannolik eller trovärdig.⁸⁶

UNHCR har i sina riktlinjer framhållit att frågor som kan vara till hjälp vid trovärdighetsbedömningen kan röra den sökandes barndom, förhållande till familj och vänner, romantiska och sexuella förhållanden, medvetenhet om olika grupper för homo- respektive bisexuella i hemlandet, religion samt självidentifiering. Vidare kan frågor om sökandes komma ut process vara behjälpliga då de kan få sökanden att prata om sin identitet och känslor. Detta är av stor vikt för trovärdighetsbedömningen då diskriminering och fördomar kan medföra att denna process för vissa personer tagit lång tid.⁸⁷

Ur rättskällorna⁸⁸ kan åtta kriterier för hur den muntliga utsagan bör bedömas läsas ut. Berättelsen ska vara sammanhängande vilket gör det viktigt att skilja på berättandet och berättelsen. Fokus för bedömningen ska inte vara berättandet då inte alla kan vara bra berättare utan det är om själva berättelsen är osammanhängande som det kan påverka trovärdigheten.⁸⁹ Det ska inte heller finnas oförklarliga motsägelser i berättelsen. Motsägelser gällande icke centrala aspekter av avgörande frågor får inte avgöra trovärdigheten. Vidare ska berättelsen även vara oförändrad. Om sökanden lämnar nya uppgifter under processens gång kan detta framstå som att sökanden listat ut vad som krävs för att beviljas asyl och därmed lämnar sådana uppgifter till sin förmån. Det är dock viktigt att inte dra förhastade slutsatser utan ta reda på varför så

⁸⁶ MIG 2013:25.

⁸⁷ UNHCR, *Guidelines no.9*, p. 63.

⁸⁸ Här avses skyddsgrundsdirektivet, UNHCR:s handbok, Migrationsöverdomstolen och Europadomstolen; jfr. Andersson (2018), s. 314 ff.

⁸⁹ Andersson (2018), s. 321.

är fallet. Sexuell läggning är en integritetskänslig uppgift varför det förefaller förståeligt att en sådan uppgift inte kommer fram direkt.⁹⁰

Berättelsen ska vidare inte strida mot kända fakta och den ska vara rimlig. Det är viktigt att beslutsfattaren är säker på den fakta som hen använder sig av och att hen föreställer sig rimligheten i förhållande till sökandens situation och inte sin egen. Vad som anses orimligt i ett land kan mycket väl vara rimligt i ett annat. Det förväntas även att en person i behov av skydd sökt asyl nära inpå flykt. Om en person väntar med att söka asyl och till detta anför en god förklaring ska det inte läggas sökanden till last.⁹¹ Migrationsöverdomstolen har framfört att sökanden måste tala sanning för att kunna få åtnjuta asyl.⁹² I UNHCR:s handbok framgår dock att ett lämnande av osanna uppgifter inte i sig är tillräckligt för ett avslag på ansökan utan uppgifterna måste bedömas tillsammans med alla andra uppgifter som framkommit.⁹³ Berättelsen ska även vara detaljerad. Detta kriterium framgår inte uttalat i rättskällorna men Migrationsöverdomstolen har i praktiken tillämpat detta.⁹⁴ Det är viktigt att detaljer efterfrågas då sådana kan glömmas bort av berättaren.⁹⁵

⁹⁰ Andersson (2018), s. 323 f.

⁹¹ Ibid, s. 326 ff.

⁹² MIG 2007:12.

⁹³ UNHCR:s handbok, p. 199.

⁹⁴ Se t.ex. MIG 2007:12 och MIG 2013:25.

⁹⁵ Andersson (2018), s. 330 f.

5 Rättsfallsanalys

5.1 Inledning

I 11 av de 15 studerade fallen ansågs den asylsökande gjort sin sexuella läggning trovärdig.⁹⁶ Principen om tvivelsmålets fördel tillämpades i fem av dessa.⁹⁷ I resterande analyserade rättsfall menade migrationsdomstolen dock att sökanden inte var trovärdig gällande sin sexuella läggning.⁹⁸ Migrationsdomstolen lyfter i flertal domar fram att bedömningen gällande den sökandes sexuella läggning är en fråga om trovärdighet som ska göras på ett individuellt och hänsynsfullt sätt.⁹⁹ I de fall skriftlig bevisning åberopats ansåg domstolen att den skriftliga bevisning inte ensamt uppfyllde beviskravet. Domstolen bedömde därmed sökandes muntliga utsaga i samtliga fall.¹⁰⁰ I sin bedömning var det några aspekter som migrationsdomstolen tillmätte extra vikt vid vilka kommer redogöras för i de kommande avsnitten.

5.2 Icke-trovärdiga aspekter

I fyra av de analyserade rättsfallen gjorde inte den sökande sin sexuella läggning sannolik eller trovärdig. Migrationsdomstolen anförde att en avsaknad gällande djupare tankar och känslor kring processen med att komma till insikt om sin sexuella läggning har en negativ påverkan på trovärdigheten. Allmänt hållna, vaga och detaljfattiga uppgifter leder till ifrågasättande av trovärdigheten.¹⁰¹ Att främst beskriva fysiska reaktioner istället för de känslomässiga förefaller underligt enligt domstolen då ens första relation borde göra ett bestående intryck även om den skedde i ung ålder.¹⁰² En

⁹⁶ UM 6375-16; UM 4121-16; UM 6500-16; UM 1298-16; UM 1010-16; UM 7745-16; UM 9221-16; UM 7545-17; UM 6678-17; UM 11930-17; UM 8185-18.

⁹⁷ UM 6375-16; UM 6500-16; UM 7745-16; UM 6678-17; UM 8185-18.

⁹⁸ UM 331-19; UM 192-18; UM 24149-19; UM 10776-19.

⁹⁹ UM 1010-16; UM 9221-16; UM 7545-17; UM 11930-17; UM 331-19; UM 10776-19.

¹⁰⁰ UM 6500-16; UM 1298-16; UM 7745-16; UM 9221-16; UM 6678-17; UM 8185-18; UM 331-19; UM 24149-19; UM 10776-19.

¹⁰¹ UM 331-19; UM 192-18; UM 24149-19; UM 10776-19.

¹⁰² UM 24149-19.

negativ påverkan på den sökandes trovärdighet följer även av ett lämnande av nya centrala samt motstridiga uppgifter utan en rimlig och godtagbar förklaring till dessa.¹⁰³

En annan aspekt som migrationsdomstolen lyfte fram är att sökanden borde kunna redogöra för känslor och tankar kring hur samhället där hen levde ser på homo- och bisexualitet.¹⁰⁴ Migrationsdomstolen anförde att det är anmärkningsvärt att den asylsökande inte reflekterat på ett djupare plan över risktagandet och konsekvenserna som kan följa av att inleda en samkönad relation i hemlandet.¹⁰⁵

5.3 Faktorer som talar för trovärdighet

En viktig faktor för att anses vara trovärdig är att den asylsökande lämnat en sammanhängande och självupplevd berättelse.¹⁰⁶ I ett av fallen ansåg domstolen att den sökande lämnat en självupplevd berättelse då han på ett sammanhängande sätt förklarar sina reflektioner, känslor, upplevelser och tankar kring sin sexuella läggning vid olika delar av sitt liv.¹⁰⁷ I ett fall skriver domstolen att sökandens svar överlag ”framstår som äkta och allt annat än inövade”¹⁰⁸. Domstolen har även fäst vikt om sökande berättat på ett detaljerat sätt.¹⁰⁹ Stöd i återopad bevisning¹¹⁰ och allmänt kända fakta har vidare en positiv påverkan på trovärdigheten.¹¹¹

Nya omständigheter eller motstridiga uppgifter påverkar inte sökandes trovärdighet om hen lämnat en godtagbar förklaring som förefaller rimlig.¹¹² I ett fall återopade sökande inte sexuell läggning direkt på grund av rädsla

¹⁰³ UM 10776-19.

¹⁰⁴ UM 331-19; UM 24149-19; UM 10776-19.

¹⁰⁵ UM 24149-19; UM 10776-19.

¹⁰⁶ UM 6500-16; UM 9221-16; UM 7545-17; UM 8185-18.

¹⁰⁷ UM 8185-18.

¹⁰⁸ UM 6375-16.

¹⁰⁹ UM 6375-16; UM 6500-16; UM 1010-16; UM 7745-16.

¹¹⁰ UM 1298-16; UM 7745-16; UM 9221-16; UM 6678-17; UM 8185-18.

¹¹¹ UM 6500-16; UM 7745-16; UM 6678-17; UM 8185-18.

¹¹² UM 6375-16; UM 1298-16; UM 1010-16; UM 11930-17.

gällande hur han skulle behandlas, då han inte visste att homosexualitet är tillåtet i Sverige. När han fick reda på att det är lagligt berättade han för Migrationsverket om sin sexuella läggning ganska omgående. Domstolen menade att förklaringen inte är helt rimlig men att den är förståelig på grund av synen på homosexuella i sökandens hemland.¹¹³

Domstolen har lagt stor vikt vid hur och när sökande kom till insikt om sin sexuella läggning samt på vilket sätt sökande förmedlat detta.¹¹⁴ Som en följd av allvarlig psykisk ohälsa fann domstolen en sökande trovärdig trots brist på detaljer gällande sökandens känslor och tankar kring sin sexuella läggning.¹¹⁵ I ett fall nämnde domstolen att det inte är rimligt att samtliga personer med en avvikande sexuell läggning ska reflektera på samma sätt.¹¹⁶ Domstolen betonade i ett annat fall att insikten om ens sexuella läggning borde komma gradvis och att det efter många år passerat kan vara svårt att minnas när och hur detta skedde samt att exakt berätta hur man då kände och reflekterade. I fallet hade cirka 19 år förflutit sedan sökande kom till insikt om sin sexuella läggning. Sökande uppgav att han inte kände någon ångest eller ifrågasatte sin sexuella läggning. Domstolen tog hänsyn till utlåtande av partssakkunnig som framförde att bli medveten om sin sexuella läggning är en individuell process som kan se olika ut för olika personer. Det förekommer personer som inte reflekterar särskilt mycket över sin sexuella läggning medan vissa inte vill acceptera den. Sökanden lämnade även uppgifter gällande hans föräldrars reaktioner när de fick reda på att han är homosexuell. Sammanfattningsvis fann domstolen sökanden trovärdig då hans berättelse är detaljrik och innehåller självupplevda känslomässiga inslag. Han har även reflekterat kring innebörden av att vara homosexuell och att behöva vidta försiktighetsåtgärder i sina relationer.¹¹⁷

¹¹³ UM 1010-16.

¹¹⁴ UM 6375-16; UM 6500-16; UM 1010-16.

¹¹⁵ UM 4121-16.

¹¹⁶ UM 11930-17.

¹¹⁷ UM 6500-16.

Vikt har även fästs vid att sökanden på ett detaljerat sätt beskrivit den skam och förträngning han känt angående sin sexuella läggning. Domstolen tillmätte vidare vikt vid att den sökande reflekterar kring svårigheten att växa upp i en religiös familj där det inte var möjligt att prata om sin sexuella läggning.¹¹⁸ I några fall betonade domstolen att det kan vara svårt att tala om något så personligt och känsligt som sin sexuella läggning, särskilt för en person som vuxit upp där det är tabubelagt eller förbjudet.¹¹⁹ Detta medförde att domstolen ansåg sökande vara trovärdig trots berättelsen inte varit detaljrik. Berättelsen har dock varit sammanhängande och konsekvent.¹²⁰

I tre av fallen konstaterade domstolen att sökandes unga ålder har en påverkan på trovärdighetsbedömningen. Domstolen framförde att det förefaller naturligt att inte ställa lika höga krav som på en vuxen person.¹²¹ Många frågor som ställs är abstrakta och kan vara svåra att relatera till samt besvara på ett tillfredsställande sätt.¹²² Domstolen anförde att sökandes psykiska mående och att ha vuxit upp i ett samhälle där homosexualitet inte är accepterat kan påverka sökandens förmåga att förmedla sina känslor, tankar och upplevelser. Sökandena har även uppgett att de känt rädsla, skam och berättat om känslan av att behöva dölja sin sexuella läggning. Med beaktande av dessa omständigheter fann domstolen sökandena trovärdiga trots vaga uppgifter kring insikten om sina sexuella läggningar.¹²³

¹¹⁸ UM 6375-16.

¹¹⁹ UM 1010-16; UM 9221-16.

¹²⁰ UM 9221-16.

¹²¹ UM 7545-17; UM 6678-17; UM 11930-17.

¹²² UM 11930-17.

¹²³ UM 7545-17; UM 6678-17.

6 Analys och slutsats

6.1 Diskussion om den gällande rätten

Vem som är flykting och har rätt till skydd framgår av flyktingkonventionen, skyddsgrundsdirektivet samt utlänningslagen. En person kan inte beviljas asyl direkt utan måste göra det sannolikt att hen har en viss sexuell läggning. Den beslutsfattande myndigheten delar dock utredningsbördan med den asylsökande. Myndigheten är den som står för den största anskaffningen av bevis som stödjer den asylsökande. I många fall saknas dock bevisning varför frågan om sökandes trovärdighet är central.

Trovärdighetsbedömning innebär en värdering av sökandens muntliga utsaga. I svensk rätt råder dock fri bevisvärdering vilket betyder att krav på hur bevisvärdering ska gå till inte får ställas i rättskällorna. Det förekommer vägledning gällande hur trovärdighetsbedömningen ska göras och Migrationsöverdomstolen har även framtagit en metod för denna. På grund av den fria bevisvärderingen går det dock inte att exakt reglera hur trovärdighetsbedömning ska gå till. Forskning har visat på att stereotyper och fördomar har ett visst genomslag i den praktiska tillämpningen, vilket inte bara är problematiskt ur en rättssäkerhetssynpunkt utan även är oförenligt med den genusrättsvetenskapliga synen på rätten. En enhetlig tillämpning är av största vikt för förutsägbarhet och rättssäkerhet. Genomgående utbildning och vägledande kriterier leder till minskad risk för inslag av subjektivitet vid domstolens bedömning, och är därmed önskvärt.

Principen om tvivelsmålets fördel är menat att fylla en viktig funktion då det i majoriteten av fallen saknas stöd för de av sökande lämnade uppgifterna. Då det råder en oklarhet gällande vad som utgör sökandens allmänna trovärdighet är principen oförutsägbar. Det framgår inte enhetligt när den ska tillämpas vilket kan få konsekvensen av att den inte tillämpas när den borde göra det, och att den tillämpas när den inte borde.

6.2 Diskussion om de analyserade rättsfallen

Domstolen anförde i sina resonemang att det är viktigt för bedömningen av trovärdigheten att sökanden kan berätta om när hen kom till insikt om sin sexuella läggning. Domstolen menar alltså att det är viktigt att asylsökande insett att hen inte följer den heterosexuella normen. För att ses som trovärdig är det många gånger essentiellt att sökande verkligen funderat på om hen ändå inte är heterosexuell. Sökande ska förstå att hen är annorlunda, att hen är avvikande från det som anses som normalt. Att komma ut är alltså en central del i om sökande framstår som trovärdig. Stor vikt fäst vidare vid att sökanden ska haft negativa känslor kring sin sexuella läggning och känt sig utanför på grund av denna. Det är mycket fokus på vad en person borde känna, homo- och bisexuella förväntas ha starka känslor och en vilja att dela med sig av dessa.

Att berättelsen är självupplevd medför att sökande anses trovärdiga. För en självupplevd berättelse är detaljriktighet kring sina känslor, tankar och upplevelser betydelsefulla. Är det ett uttryck för en stereotyp att man måste känna starkt om sin sexuella läggning för att den inte anses tillåten? Enligt migrationsdomstolens bedömningar är så fallet. Förväntningar att sökanden ska må mått dåligt, känt sig mindre värd och på ett djupt plan reflekterat kring känslan att vara avvikande förekommer i praktiken. Det är viktigt att skilja på berättelsen och berättaren, men ändå fäster domstolen betydelse vid att svar har framstått som allt annat än inövade och äkta. Det är svårt att veta om en människa talar sanning eller ej. I UM 6375-16 baserade domstolen trovärdigheten på en subjektiv uppfattning av hur sökanden berättade och inte vad han berättade.

Vidare tillmätte domstolen vikt vid sökandes reflektioner och känslor av att leva med en avvikande sexuell läggning i samhällen där detta inte är tillåtet eller accepterat. Domstolen framför emellertid i vissa fall att det faktum att den sexuella läggningen är tabubelagd i hemlandet har betydelse då det i

sådana situationer är förståeligt att sökanden inte kan prata så mycket om det eller lämna detaljer och djupare reflektioner. Situationen i hemlandet kan alltså ha betydelse för hur mycket som förväntas av sökanden.

6.3 Slutsats

Sammanfattningsvis finns det, med beaktande av den fria bevisvärderingen, endast ett litet utrymme att fastställa hur trovärdighetsbedömningen ska göras i praktiken. Att utnyttja det utrymme som finns är emellertid betydelsefullt för rättssäkerheten då en svårighet med själva bedömningen är att det saknas täckande vägledning och det förekommer inslag av subjektivitet. För att öka rättssäkerheten måste objektiviteten få ett större genomslag och det subjektiva inslaget i trovärdighetsbedömningarna reduceras. Utbildningar kan göra beslutsfattare medvetna om olika aspekter av sexuell läggning och öka medvetenheten hur stereotyper respektive heteronormativitet kan påverka bedömningen. Domstolen fäster idag stor vikt vid att den sökande kommit till insikt om sin sexuella läggning och att kring denna ska känna starka känslor. Sökanden måste insett att hen är avvikande och det finns en uppfattning att hen måste må dåligt på grund av att hen avviker från den heterosexuella normen. Det förväntas att homosexuella personer ska ha känt skam, mått dåligt och tyckt att det är påfrestande att vara homo- eller bisexuell. Då det inte finns ett sätt vilket alla homo- och bisexuella personer upplever eller känner kring sin sexuella läggning har vissa asylsökande inte haft de känslor som förväntas.

Av analysen framgår att rättsutvecklingen behöver ta några steg framåt för att eliminera inslag av subjektivitet, då subjektivitet talar mot en rättssäker prövning. Vidare är det för en rättssäker och förutsägbar tillämpning viktigt att belysa de problem som finns i praktiken varför uppsatsen fyller ett viktigt syfte. Avslutningsvis kan det konstateras att trovärdighetsbedömningen görs genom en värdering av sökandes muntliga utsaga och de faktorer som enligt domstolen tillmäts högst trovärdighet är sammanhängande och självupplevda berättelser, detaljrikedom, stöd i annan åberopad bevisning och av allmänt kända fakta, rimliga och godtagbara förklaring till nya respektive motstridiga

uppgifter samt insikten om den sexuella läggningen. Trovärdighetsbedömningen ger även uttryck för heteronormativa föreställningar då homo- och bisexuella personer förväntas insett och känna sig avvikande samt mindre värda för att anses trovärdiga. Syftet med uppsatsen som var att ur ett genusrättsvetenskapligt perspektiv undersöka hur trovärdighetsbedömningen gällande förföljelsegrunden sexuell läggning görs i praktiken är därmed uppfyllt.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Prop. 2005/06:6 Flyktingskap och förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning.

Litteratur

Ambjörnsson, Fanny, *Vad är queer?*, Andra utgåvan, Natur & kultur, Stockholm, 2016.

Andersson, Simon, "Trovärdighet och tillförlitlighet i asylärenden", i: Andersson, Simon, Diesen, Christian, Lagerqvist Veloz Roca, Annika, Seidlitz, Madelaine & Wilton Wahren, Alexandra, *Bevis & Prövning av migrationsärenden*, Tredje upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2018.

Diesen, Christian, "Bevisvärdering i flyktingärenden", i: Andersson, Simon, Diesen, Christian, Lagerqvist Veloz Roca, Annika, Seidlitz, Madelaine & Wilton Wahren, Alexandra, *Bevis & Prövning av migrationsärenden*, Tredje upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2018.

Gunnarsson, Åsa, Svensson, Eva-Maria, Käll, Jannice & Svedberg, Wanna, *Genusrättsvetenskap*, Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018.

Henriksen, Anders, *International Law*, Second edition, Oxford University Press, Oxford, 2019.

Jansen, Sabine & Spijkerboer, Thomas, *Fleeing homophobia: [på flykt från homofobi : asylansökningar anknutna till sexuell läggning och könsidentitet i Europa]*, COC Nederland, Amsterdam, 2011.

Kleineman, Jan (2018), "Rättsdogmatisk metod", i: Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018.

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, Fjärde upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2018.

Svensson, Eva-Maria (2018), "Genusrättsvetenskap och juridiska metoder", i: Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018.

Thorburn Stern, Rebecca (2020), "Migration", i: Lerwall, Lotta (red.), *Makt, myndighet, människa: en lärobok i speciell förvaltningsrätt*, Fjärde upplagan, Iustus förlag, Uppsala, 2020.

Thorburn Stern, Rebecca & Wikström, Hanna, *Migrationsrätt: skyddsbehov och trovärdighet : bedömning i asylärenden*, Första upplagan, Liber, Stockholm, 2016.

Övrigt

Elektroniska källor

Hannum, Hurst, "The UDHR in National and International Law", i: *Health and Human Rights: an International Journal*, Harvard School of Public Health, François-Xavier Bagnoud Center for Health and Human Rights, Boston, Mass., Vol. 3, No. 2, 1998, tillgänglig:

<<https://cdn1.sph.harvard.edu/wp-content/uploads/sites/2469/2014/04/16-Hannum.pdf>>.

Sandgren, Claes, *Är rättsdogmatiken dogmatisk?*, 9/1 2008, tillgänglig:
<<http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:187098/FULLTEXT01.pdf>>,
hämtad: 2021-05-17.

Migrationsverket

Migrationsverket, *Historik*, tillgänglig:

<<https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Migration-till-Sverige/Historik.html>>, hämtad 2021-05-06.

Migrationsverket, *Migration till Sverige*, tillgänglig:

<<https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Migration-till-Sverige.html>>, hämtad 2021-05-06.

Migrationsverket, *Rättsligt ställningstagande. Utredning och prövning av den framåtsyftande risken för personer som åberopar skyddsskäl på grund av sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller könsuttryck - RS/015/2021*, [cit: RS/015/2021], 2021-02-25, tillgänglig: <<https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=45289>>.

Rapporter

ILGA World: Ramón Mendos, Lucas, Botha, Kellyn, Carrano Lelis, Rafael, López de la Peña, Enrique, Savelev, Ilia & Tan, Daron, *State-Sponsored Homophobia 2020: Global Legislation Overview Update* (Geneva: ILGA, December 2020), tillgänglig:

<https://ilga.org/downloads/ILGA_World_State_Sponsored_Homophobia_report_global_legislation_overview_update_December_2020.pdf>.

UNHCR

UNHCR, *Beyond Proof – Credibility assessment in EU Asylum Systems*, [cit: *Beyond Proof*], 2013, tillgänglig:

<<https://www.unhcr.org/protection/operations/51a8a08a9/full-report-beyond-proof-credibility-assessment-eu-asylum-systems.html>>.

UNHCR, *Guidelines on International Protection No. 1: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, [cit: *Guidelines no. 1*], 2002, tillgänglig:

<<https://www.unhcr.org/publications/legal/3d58ddef4/guidelines-international-protection-1-gender-related-persecution-context.html>>.

UNHCR, *Guidelines on International Protection No. 9: Claims to Refugee Status based on Sexual Orientation and/or Gender Identity within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, [cit: *Guidelines no. 9*], 2012, tillgänglig: <<https://www.unhcr.org/509136ca9.pdf>>.

UNHCR, *Handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning enligt 1951 års konvention och 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställning*, [cit: UNHCR:s handbok], 1996.

Rättsfallsförteckning

Migrationsöverdomstolen

MIG 2006:1, meddelad 2006-09-18.

MIG 2007:12, meddelad 2007-03-19.

MIG 2011:6, meddelad 2011-03-09.

MIG 2013:25, meddelad 2013-12-19.

Migrationsdomstolarna

Förvaltningsrätten i Göteborg

UM 9221-16, meddelad i Göteborg 2017-05-17.

UM 331-19, meddelad i Göteborg 2019-02-12.

Förvaltningsrätten i Luleå

UM 1298-16, meddelad i Luleå 2016-12-02.

UM 1010-16, meddelad i Luleå 2016-12-08.

Förvaltningsrätten i Malmö

UM 4121-16, meddelad i Malmö 2016-11-01.

UM 6678-17, meddelad i Malmö 2017-10-23.

UM 192-18, meddelad i Malmö 2019-03-19.

UM 24149-19, meddelad i Malmö 2020-06-16.

Förvaltningsrätten i Stockholm

UM 6375-16, meddelad i Stockholm 2016-10-25.

UM 6500-16, meddelad i Stockholm 2016-11-15.

UM 7745-16, meddelad i Stockholm 2017-01-09.

UM 7545-17, meddelad i Stockholm 2017-08-24.

UM 11930-17, meddelad i Stockholm 2017-12-04.

UM 8185-18, meddelad i Stockholm 2018-10-16.

UM 10776-19, meddelad i Stockholm 2020-09-22.